

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Анотація. Розглянуто сучасний інвестиційний клімат в Україні, переваги, недоліки та основні проблеми залучення іноземного капіталу в національну економіку, а також можливі шляхи розв'язання цих проблем.

Аннотация. Рассмотрен современный инвестиционный климат в Украине, преимущества, недостатки и основные проблемы привлечения иностранного капитала в национальную экономику, а также возможные пути решения этих проблем.

Annotation. The modern investment climate in Ukraine, the advantages, shortcomings and main problems of attracting foreign capital in the national economy, as well as the possible ways of solving these problems are considered.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестори, проблеми інвестиційного забезпечення, інвестиційна політика.

Будь-яка держава за певних обставин потребує залучення інвестицій. Це необхідно як для її політичного, так і для економічного розвитку. Основною метою цього процесу є насичення інвестиційними потоками пріоритетних напрямів розвитку економіки держави. Якщо в країні немає сприятливого інвестиційного клімату, то залучення іноземних інвестицій може ставати проблемою, що, у свою чергу, буде гальмувати соціально-економічний розвиток країни. Тому це питання є актуальним.

Проблеми залучення інвестицій приділяють увагу багато вітчизняних вчених, таких, як А. Бутняров, В. Борщевський, І. Боднар, І. Гайдуцький, І. Польова та ін. Питання ефективності залучення іноземних інвестицій обговорюється багатьма політиками, науковцями та громадськими діячами.

Метою дослідження є визначення шляхів вирішення проблем залучення іноземних інвестицій до України, формування подальшої стратегії розподілу інвестицій між пріоритетними галузями.

Розкриття складових цієї проблеми включає дослідження таких понять, як "інвестиції", "інвестиційний клімат", "інвестиційна привабливість", проблем, чинників і шляхів залучення іноземних інвестицій.

За визначенням Бланка І. О., інвестиція (від лат. invest – вкладення коштів) – це вкладення капіталу у всіх його формах у різні об'єкти (інструменти) його господарської діяльності з метою одержання прибутку, а також досягнення іншого економічного чи позаекономічного ефекту, здійснення якого базується на ринкових принципах і пов'язане з факторами часу, ризику і ліквідності [1].

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ; англ. Foreign direct investment (FDI)) визначаються як "інвестиція, що викликає тривалий інтерес до підприємства, яке діє за межами економіки інвестора". Згідно з методологією МВФ ПІІ, це закордонні інвестиції величиною понад 10 відсотків статутного капіталу, що дає зацікавленій стороні право на участь в управлінні підприємством.

Закон України "Про інвестиційну діяльність" визначає інвестиції, як усі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та іншої діяльності, у результаті якої створюється прибуток або досягається соціальний ефект. Дехто з економістів під інвестиціями розуміє грошові кошти, цінні папери, інше майно, зокрема майнові права, що мають грошову оцінку, вкладаються в об'єкти підприємницької та іншої діяльності з метою отримання прибутку й досягнення іншого корисного ефекту. На думку Є. Воробйова, інвестиції – це витрати на виробництво й накопичення засобів виробництва та збільшення матеріальних запасів [2].

Економіка країни становить складну динамічну систему, що потребує збалансованості виробничих, техніко-технологічних, інформаційних та соціальних складових її ефективного функціонування.

Проблема інвестиційного забезпечення є однією з найбільш складних для України. Її вирішення в умовах дефіциту власних фінансових ресурсів неможливе без широкого залучення іноземних інвестицій, їх використання для національного економічного потенціалу, яке не відповідає параметрам сучасного світового господарства.

Нерівномірний розподіл інвестиційних ресурсів зумовлений існуванням у певних країнах надлишку, а в інших – дефіциту інвестиційних коштів. Міжнародні фінансові організації та інституції формують рейтинги, які впливають на оцінку інвестиційної привабливості країни для потенційних інвесторів. У сучасних міжнародних відносинах все більшого значення набувають загальносвітові рейтинги (індекси), які спрямовані на порівняльну оцінку розвитку державного управління та економіки, поширення застосування новітніх технологій, а також можуть слугувати певним індикатором для прийняття рішення іноземними інвесторами. Їх застосування дозволяє проводити оцінку економічної та інвестиційної конкурентоспроможності країни [3].

За результатами щорічного рейтингового дослідження "Ведення бізнесу" Міжнародної фінансової корпорації (група Світового банку), у 2012 році Україна піднялася на 2 позиції – зі 147 на 145 місце за рахунок збільшення рейтингу за категоріями: "реєстрація підприємств" та "отримання дозволів на будівництво", водночас відбулося

зменшення рейтингів у категоріях: "реєстрація власності", "доступ до кредитів", "захист прав інвесторів" та "ліквідація підприємств" [4].

Згідно зі статистичними даними Державного комітету статистики України, у 2012 році в економіку держави іноземними інвесторами вкладено 6,24 млрд дол. США прямих іноземних інвестицій. Приріст сукупного обсягу іноземного капіталу в економіці країни, з урахуванням його переоцінки, втрат, курсової різниці тощо за 2012 рік становив 5,12 млрд дол. США, що складає 108,5 % від рівня відповідного періоду попереднього року [5].

Згідно з дослідженням І. Гайдуцького, Україна – одна з країн СНД, яка (після Росії і Казахстану) має найвищу інвестиційну привабливість для іноземних інвесторів за широким комплексом показників. Достатньо повний перелік інвестиційних переваг наводить В. Марцин. До таких показників можна віднести вигідне географічне положення, багаті природні та рекреаційні ресурси, кваліфіковану робочу силу та її надлишок, ненасичений ринок товарів і незадоволений попит населення, низьку конкурентоспроможність місцевих виробників і низький рівень їхньої інноваційності, достатній рівень розвитку інфраструктури, інвестиційну ненасиченість економіки [6].

За індексом глобалізації, який щорічно складається рейтинговою компанією та журналом Foreign Policy на основі 141 показника технологічного, економічного, соціального та політичного характеру, серед 72 країн світу, у яких проживає 90 % населення та виробляється 90 % ВВП, Україна посідає 43 місце. За індексом потенціалу залучення прямих іноземних інвестицій, який обчислює Конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Україна – на 48 місці серед 141 обстеженої країни.

Окремі вітчизняні та зарубіжні дослідники, а також міжнародні організації спробували підрахувати потенціал України в залученні прямих інвестицій. Так, за підрахунками Єпіфанова А. О., щорічна потреба України в інвестиціях сягає 100 – 120 млрд дол. США, у той час як за оцінками Світового банку – 10 млрд дол. США. На думку Драгана І. В., обсяг залучених прямих іноземних інвестицій є лише невеликою часткою від того, що реально потребує Україна для реструктуризації й модернізації промисловості.

Україна дуже зацікавлена в іноземних інвестиціях, тому уряд вживає певні заходи, які спрямовані на збільшення притоку іноземного капіталу. У 2011 році в економіку України іноземні інвестори вклали 6 млрд 473,1 млн дол. прямих інвестицій, що на 8,13 % більше від показника за 2010 рік (5 млрд 986 млн дол.). Згідно з даними Державної служби статистики України, загальний обсяг внесених з початку інвестування в економіку України ноземних інвестицій на 31 грудня 2011 року становив 49 млрд 362,3 млн дол. Це доводить, що привабливість України для іноземних інвесторів зростає.

У десятку основних країн-інвесторів, на які припадає майже 81 % загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 8 201,7 млн дол. США, Німеччина – 6 580,8 млн дол. США, Нідерланди – 3 814,2 млн дол. США, Австрія – 2 564,8 млн дол. США, Сполучене Королівство – 2 348,5 млн дол. США, Російська Федерація – 2 061,5 млн дол. США, Франція – 1 589,6 млн дол. США, США – 1 381,5 млн дол. США, Британські Віргінські острови – 1 340,5 млн дол., США і Швеція – 1 256,4 млн дол. США.

До основних переваг інвестування в економіку України можна віднести: високий науково-освітній потенціал (потужна мережа університетів та науково-дослідних центрів); наявність кваліфікованої конкурентоспроможної робочої сили; стратегічно зручне географічне розташування; широко розвинена транспортна інфраструктура; велика кількість успішно реалізованих інвестиційних проектів провідних міжнародних компаній.

Можна зазначити, що на сьогодні в Україні частково створене сприятливе правове поле для іноземного інвестування. Законодавство України передбачає певні гарантії діяльності для інвесторів, до яких застосовується національний режим інвестиційної діяльності, тобто частково надано рівні умови діяльності з вітчизняними інвесторами.

Проте в Україні склався значний дисбаланс між великим потенціалом залучення іноземних інвестицій і реальними умовами його освоєння іноземними інвесторами. На сьогодні в Україні існує маса перешкод, які гальмують приплив прямих іноземних інвестицій.

За оцінками аналітиків, сьогодні Україна увійшла до списку найбільш ризикованих для інвесторів країн. Серед причин низького рівня залучення іноземного капіталу зарубіжні інвестори вказують, насамперед, на нестабільність правового поля їх діяльності в Україні. Це дійсно один з вагомих факторів сучасної ситуації щодо надходження прямих іноземних інвестицій, унаслідок дії якого український інвестиційний ринок програє в конкурентній боротьбі порівняно із такими самими ринками інших держав. Разом із тим необхідно врахувати й наявні особливості політики іноземних інвесторів, які негативно впливають на загальний рівень припливу прямих іноземних інвестицій до української економіки в цілому та їх розміщення на території країни зокрема. Відсутність зацікавленості іноземних інвесторів у внесках до об'єктів важкої промисловості є, зокрема, основною причиною зниження рівня прямих іноземних інвестицій у високоіндустріальних регіонах Донбасу та Придніпров'я порівняно з потенційними можливостями їх залучення.

Таким чином, з метою залучення й ефективного використання іноземних інвестицій доцільне формування стратегічних рішень щодо інвестиційної політики з урахуванням інвесторів обох сторін.

Для забезпечення розвитку економіки України, прискорення її інтеграції в європейську і світову економічні системи, забезпечення права приватної власності і права на підприємницьку діяльність утворено Раду вітчизняних та іноземних інвесторів при Президентові України.

Окрім того, для сприяння іноземним інвесторам у питаннях взаємодії з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування утворено Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України.

Комітетом з економічних реформ визначено проекти, реалізація яких матиме значний вплив на соціально-економічний розвиток країни, покращення якості життя громадян і підвищення рівня національної безпеки. Вони є практичною основою для здійснення економічних реформ у країні. Проекти мають обмежений термін реалізації (не більше 4 років), обмежений обсяг та не залежать від форм власності.

Тому для активізації інвестиційного процесу необхідне використання не тільки суто економічних і фінансових методів, але й відповідних елементів адміністративної системи, оскільки тільки фінансово-економічні методи в умовах нестабільної економіки не дають довгоочікуваних результатів, а вільні фінансові ресурси не спрямовуються в інвестиції, а вивозяться за межі України, у держави зі стабільнішою економікою і відносно високим рівнем доходу на інвестиційний капітал.

Основна увага загальнодержавної, у тому числі інвестиційної політики, повинна зосереджуватись на зближенні рівнів соціально-економічного розвитку регіонів через раціональне використання місцевих умов та ресурсів і активізацію відносин із зовнішнім середовищем для залучення іноземних інвестицій.

Наук. керівн. Бережна Н. І.

Література: 1. Затонацька Т. Поліпшення інвестиційної привабливості України очікується у найближчому часі [Електронний ресурс] / Т. Затонацька. – Режим доступу : <http://www.ndfi.minfin.gov.ua>. 2. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс [Электронный ресурс] / И. А. Бланк. – Режим доступа : <http://institutiones.com/download/books/1227-finansovyy-meneditment.html>. 3. Інвестиційний клімат в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mfa.gov.ua/netherlands/ua/29537.htm>. 4. Гайдуцький І. П. Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 4. – С. 47–62. 5. Боднар І. Р. Регіональна економіка / І. Р. Боднар. – 2009. – № 4. – С. 62–70. 6. Сайт Державного комітету статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.